

در دولت دوازدهم بیش از ۷۲۰ هزار میلیارد تومان رانت ناشی از توزیع ارز ۴۲۰۰ به جیب عده‌ای واردکننده و دلال و تاجر خاص رفت

ارز ۴۲۰۰

دولت دوازدهم از ابتدای سال ۱۳۹۷ تا تیرماه ۱۴۰۰ که دولت را تحویل داد، ۶۶ میلیارد دلار ارز ۴۲۰۰ تومانی خرج کرد تا کالاهای اساسی گران نشود، اما آمارها نشان می‌دهد که این سیاست نتوانست به اهداف خود برسد. تخصیص ارز ارزان برای واردات کالاهای اساسی و نهاده‌های دامی، سبب تضعیف شدید تولیدکنندگان داخلی و افزایش سهم واردات در ۳

سال پایانی دولت قبل شد.

همچنین بخش زیادی از کالاهای وارداتی با ارز ارزان، یا به خارج از کشور قاچاق می‌شد یا به جای مصرف برای تولید مواد غذایی ضروری مردم، به انحراف می‌رفت و صرف تولید سایر مواد غذایی همچون کیک و شکلات می‌شد. عده زیادی از دریافت‌کنندگان ارز ۴۲۰۰ هم اقدام به فروش آن یا کالاهای وارداتی با نرخ ارز آزاد کردند و بزرگترین رانت تاریخ ایران را رقم زدند.

برآورد رانت توزیع ارز ۴۲۰۰ در دولت دوازدهم

سال	میزان تأمین ارز (میلیارد دلار)	نرخ ارز در بازار آزاد (ریال)	ارزش ریالی ارز ۴۲۰۰ مصرف‌شده (میلیارد ریال)	تفاوت نرخ ارز آزاد و ۴۲۰۰ (ریال)	رانت توزیع شده در (سال) (میلیارد ریال)
۱۳۹۷	۳۲	۱۰۷۸۳۲	۳۴۵۰۶۲۴	۶۵۸۳۲	۲۱۰۶۶۲۴
۱۳۹۸	۱۵	۱۲۹۱۸۳	۱۹۳۷۷۴۵	۸۷۱۸۳	۱۳۰۷۷۴۵
۱۳۹۹	۱۱	۲۲۸۸۷۲	۲۵۱۷۵۹۲	۱۸۶۸۷۲	۲۰۵۵۵۹۲
۱۴۰۰	۸	۲۵۹۴۷۶	۴۲۲۹۴۵۸٫۸	۲۱۷۴۷۶	۱۷۳۹۸۰۸
مجموع	۶۶				۷۲۰۹۷۶۹

همانطور که از جدول فوق مشخص است در دولت دوازدهم بیش از ۷۲۰ هزار میلیارد تومان رانت ناشی از توزیع ارز ۴۲۰۰ به جیب عده‌ای واردکننده و دلال و تاجر خاص رفت.

به همین دلیل دولت سیزدهم اقدام به حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی کرد که یک شوک تومری مقطعی ایجاد کرد اما بررسی آماری نشان می‌دهد متوسط ماهانه افزایش قیمت کالاهای اساسی در ۳ سال پایانی دولت قبل که ارز ۴۲۰۰ تومانی تخصیص داده شد، بیشتر از دوره دولت سیزدهم و پس از حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی بوده است.

سیاست ارز ۴۲۰۰ تومانی از فروردین ۱۳۹۷ شروع شد. دولت دوازدهم مدعی بود که با تثبیت قیمت دلار در نرخ ۴۲۰۰ تومان، جلوی افزایش قیمت کالاهای اساسی را خواهد گرفت اما آمارها بیانگر آن است که قیمت کالاهای اساسی چند برابر شد. به تدریج نیز با تصمیم دولت قبل، از فهرست کالاهای اساسی که ارز ۴۲۰۰ تومانی دریافت می‌کردند کاسته شد و گرانی‌ها بیشتر هم شد اما هیچ یارانه جبرانی به مردم داده نشد تا کاهش قدرت خرید آنها جبران شود.

این در حالی است که دولت سیزدهم برعکس دولت قبل، با حذف کالاهای مشمول ارز ۴۲۰۰ تومانی، یارانه ۳۰۰ و ۴۰۰ هزار تومانی به حساب هر فرد ایرانی (به غیر از دهک پردرآمد) واریز کرد که برای اقشار متوسط و کم‌درآمد در مجموع رقم مناسبی است و نه تنها سبب کاهش قدرت خرید آنها بلکه افزایش قدرت خرید آنها شده است. دولت سیزدهم از اردیبهشت ۱۴۰۱ سیاست ارز

۴۲۰۰ تومانی را کنار گذاشت و به جای آن واریز یارانه مستقیم نقدی به حساب مردم را در دستور کار قرار داد. با این سیاست، هرچند قیمت اقلام غذایی گران شده است اما بررسی‌ها نشان می‌دهد این افزایش نسبت به افزایش قیمت همین اقلام غذایی در دوره دولت قبل که ده‌ها میلیارد دلار ارز ۴۲۰۰ تومانی تخصیص داده می‌شد، نه تنها بیشتر نیست بلکه در بسیاری از کالاها کمتر هم هست. ضمن این که دولت سیزدهم بابت این گرانی، به مردم یارانه نقدی ۳۰۰ و ۴۰۰ هزار تومانی داده است در حالی که دولت قبل بابت آن گرانی‌ها هیچ یارانه‌ای به مردم نداد.

به عنوان مثال، برنج پاکستانی باسامتی از ابتدای سال ۱۳۹۷ (قبل از سیاست ارز ۴۲۰۰ تومانی) تا خرداد ۱۴۰۰ مجموعاً ۲۰۵ درصد گران شد که متوسط ماهانه آن ۵٫۴ درصد می‌شود. این در حالی است که قیمت همین کالا در ۱۲ ماه منتهی به خرداد ۱۴۰۱ و پس از حذف ارز ۴۲۰۰ مجموعاً ۵۲ درصد افزایش یافته که متوسط ماهانه آن ۴٫۳ درصد می‌شود.

مورد دیگر، برنج تایلندی است که در ۳۸ ماه منتهی به خرداد ۱۴۰۰ مجموعاً ۲۶۱ درصد گران شد که معادل متوسط ماهانه ۶٫۹ درصد می‌شود. این در حالی است که این کالا در ۱۲ منتهی به خرداد ۱۴۰۰ مجموعاً ۱۶ درصد گران شد که متوسط ماهانه ۱٫۳ درصد می‌شود.

یا در مورد ماکارونی که گرانی آن در اوایل سال جاری پس از حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی برای آرد صنایع، جنجال زیادی به پا کرد، قیمت آن از